

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
42

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-29-X

BRNO 2001

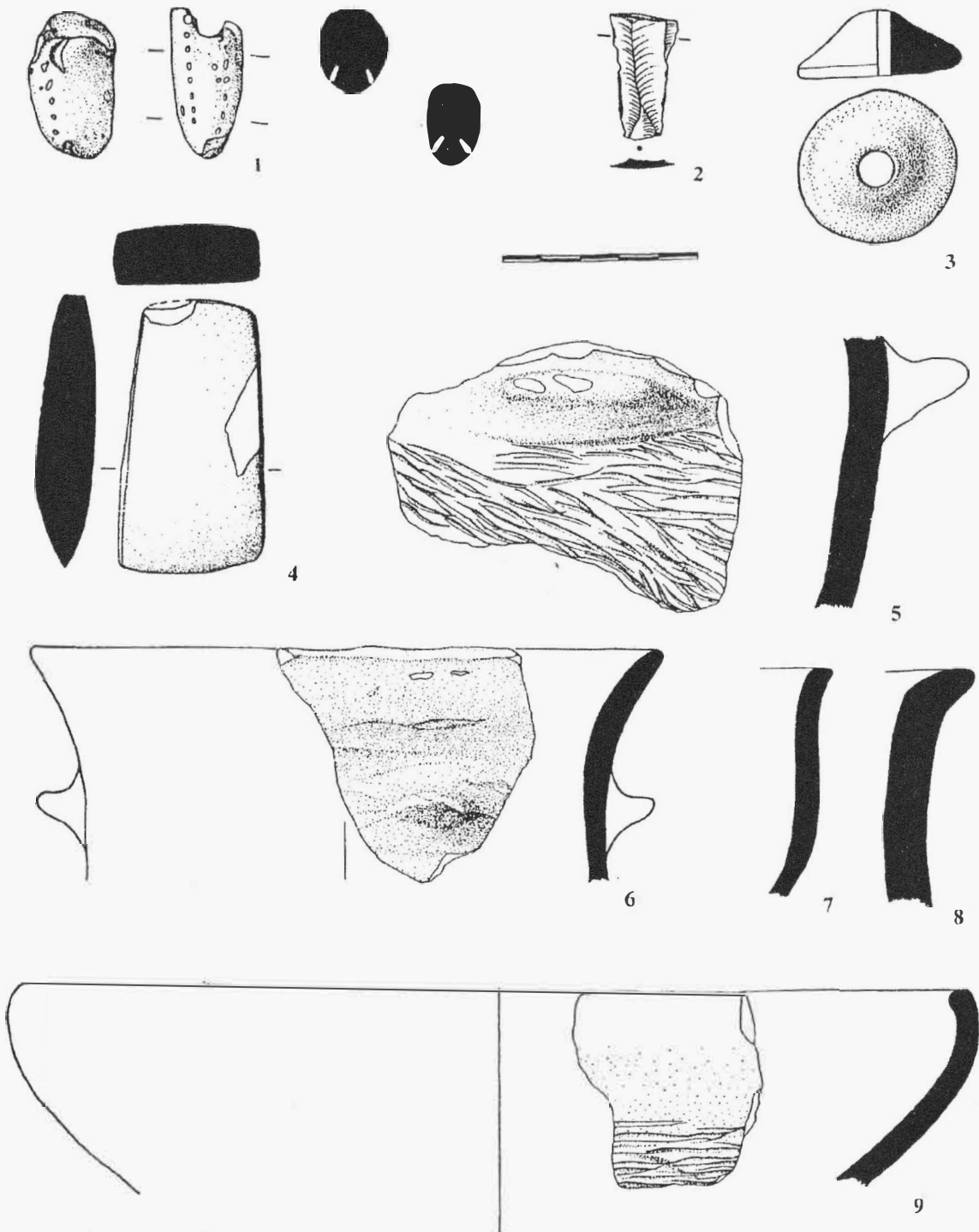
PŘEHLED VÝZKUMŮ 42 (2000)

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>
- odpovědný redaktor: Doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, Ph.D.,
PhDr. Lubomír Šebela, CSc., Mgr. Richard Zatloukal, Miroslav Lukáš,
Alice Del Maschio
- Na titulním listě:
1. Výřez jihovýchodní části historického jádra města Brna z plánu z roku 1754 (Archiv města Brna, Sbírk. map a plánů K11).
Uložení Portos//D:/scanner/PV 2000/PV/Pv.tif
  2. Dvě středověká aquamanile ve tvaru beránka a koníčka, pocházející z odpadních jímek, odkrytých roku 2000 při výzkumu severozápadní části tzv. „Velkého Špalíčku“ v Brně (Dominikánská 3, 5, 7). Foto Karel Šabata, Museum města Brna.
- Tisk: BEKROS
- Náklad: 350 ks

© 2001 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Obr. 3. Chvalatice - Růžový vrch. Výběr nálezů JeK. Kresba A. Komendová.
Auswahl der Funde der Jevišoviceer Kultur.

HNĚVOTÍN (okr. Olomouc)

„Nový trávník“. KNP. Sídliště. Záchraný výzkum.

V říjnu 2000 na poli sousedícím s učilištěm v Lutíně prořal optický kabel eneolitické sídliště kultury s nálevkovitými poháry. Kromě eneolitického sídliště bylo narušeno i několik novověkých

objektů. Celkem bylo zdokumentováno a o vzorkováno 8 objektů. Identifikace lokality v mapě ZM 1:10000, list 24-22-23, v souřadnicích Z s. č.: J s. č.: ([113,178], [115,174], [128,195]) mm.

Marek Kalábek, AC VM Olomouc

Resumé:

Hněvotín (Bez. Olomouc), „Nový trávník“.
 TBK. Siedlung. Rettungsgrabung.

CHVALATICE (okr. Znojmo)

Růžový vrch. JeK. Výšinné sídliště. Povrchový průzkum.

Lokalita je identifikována na mapě ZM 1:10 000, list 33-22-12, těmito koordináty - 87 mm od západní sekční čáry a 137 mm od jižní sekční čáry. Nachází se asi 1,5 km jihozápadním směrem od obce Chvalatice v lesní trati „Růžový vrch“. Osídlení bylo zjištěno na malé plošině u samého kořene ostrožny, která úzkým hřbetem vybíhá SSZ–JJV směrem z náhorní plošiny „Na skaliskách“ (420 m n. m.) a na jejímž konci se nachází výrazný ostroh „Babka“ (395 m n. m.). Téměř kolmé stěny ostrohu padají do údolí řeky Dyje (320 – 340 m n. m.; dnes oblast Vranovské přehrady).

Osídlená plošina o rozměrech 22 x 25 m, orientovaná SSZ – JJV směrem, je na SSZ straně – na místě přístupu z náhorní plošiny na ostrožnu – chráněna příkopem, jehož rozměry: šířka 10 – 15 m a hloubka 4 m jsou pouze přibližné z důvodu jeho částečného zasypaní. Jiné doklady opevnění nebyly zjištěny. Tehdejší obyvatelé dokonale využili morfologie terénu, když na JJV straně přechází prostor do silně rozeklaných skal a klesá až k sedlu v nadmořské výšce 352 m, odkud byl přístup na sídliště značně ztížený.

Zaklesnutý meandr Babka vznikl hloubkovou erozí řeky Dyje, která si v oblasti zvlněné pároviny náležející Bítovské pahorkatině zahloubila své údolí od konce třetihor. Z geologického hlediska náleží širší území moldanubiku. Skalní podklad buduje krystalinikum představované metamorfovanými hominami. Jsou to především pevné migmatitové ruly, v severní části šije pak menší těleso granulitu a amfibolitu. Horniny krystalinika překrývá nesouvislý zvětralínový pokryv a zbytky vápenných spraší a sprašových půd. Na svažitých polohách jsou vyvinuty kamenité půdy tzv. rankery.

Povrchový průzkum lokality a drobnou sondáž provedli v letech 1994 – 2001 nezávisle na sobě Josef a Tereza Čepovi a Milan Vokáč.

Získaný archeologický materiál, který je možné zařadit do období jevišovické kultury a doby slovanské, byl soustředěn nejen na samotné plošině ve hlinité vrstvě mocné okolo 20-30 cm nasedající přímo na skalní podloží. Ojedinelé keramické fragmenty jevišovické kultury se nacházely také na malé terásce (4 x 8 m) připojené na J straně k hlavní plošině.

Protože na lokalitě byl proveden pouze povrchový průzkum, při kterém bylo zjištěno několika-

fázové osídlení, není možné blíže určit dobu vzniku zjištěné fortifikace (příkopu).

Přítomnost lidu jevišovické kultury je doložena početnou keramikou, zlomky mazanice a kamennou industrií (obr. 3).

Z tvarů keramických nádob jsou zde zastoupeny zlomky velkých amforovitých zásobnic, hrncovitých tvarů, džbánek, misek se zataženým okrajem i mís rozevřených forem. Ve výzdobě a úpravě povrchu nádob je výrazně zastoupeno slámování a drsnění výdutí mís a zásobnic, nachází se i obvodové plastické pásky s vrypy a přesekáváním, různě provedené výčnělky, pásková a tunelovitá ucha a zcela ojedinelé geometrická výzdoba provedená pomocí vpichů.

Keramická hmota byla použita také na výrobu kónického, kolečkovitého přeslenu, soudkovitého přeslenu a modelu sekeromlatu zdobeného vpichy, který se zachoval ve fragmentárním stavu. Množství mazanice s otisky kůlí a proutí ukazuje na dřevohlinitý charakter sídlištní zástavby.

Pozoruhodná je početná kolekce štipané industrie, zvláště druhová pestrost použitých surovin. Převažuje rohovec typu Olomučany použitý pouze na čepel a úštěpky. Doloženy jsou také rohovec typu Krumlovský les - varianta I a II (jádro, čepelky, úštěpy a výrobní odpad), silicity z glacienních sedimentů, různé druhy opálů z místních zdrojů (červený až fialový, žlutý, hnědý, mléčný a pooprůhledný bělošedý). Pouze jednotlivě byly identifikovány moravské jurské rohovce, křemitá zvětralina hadců – plazma, křišťál a čepelové škrabadlo snad z fialového radiolaritu.

Broušenou industrii zastupují 3 celé a několik zlomků sekerek zhotovených ze spilitových tuťů, resp. tuťtů středočeské provenience.

Na výrobu několika drtičů bylo použito valounů křemene, zrnotěrky jsou z místních hornin a z pískovce. Z pískovce jsou i dva hranolové brousky.

Obdobná situace byla zjištěna také na Pallardiho hradisku u Vysočan, v Hatimově u Oslavic, na Wilsonově skále u Hartvíkovic, Tureckém kopci u Hornic a dalších (Podborský et al. 1993, 194). Pro tato jevišovická výšinná sídliště jihozápadní Moravy je charakteristická malá rozloha osídlené plochy, přírodou dokonale chráněné místo a většinou jednorázové osídlení, kdy chybí výraznější pozůstatky jiných eneolitických kultur. Obdobnou situaci je možné sledovat i v prostředí Chamské kultury (jižní a západní Čechy), kde jsou též sídliště umístěna na extrémně skalnatých ostrožnách o velmi malé rozloze.

Tomáš Berkovec, Jaroslav Šmerda, JMM Znojmo
 Josef Čep, Tereza Čepová, Znojmo
 Milan Vokáč, FF MU Brno

Literatura:

Podborský et al. 1993: Praveké dějiny Moravy. Brno.

Resumé:

Chvalatice (Bez. Znojmo). Růžový vrch. Jevišoviceer Kultur. Hohensiedlung. Oberflächen-sammlung.

KOSTELEČ NA HANÉ (okr. Prostějov)
„Kozí brada“. KNP. Sídliště. Záchranný výzkum.

V měsíci listopadu zahájili manželé Pelškoví výstavbu svého rodinného domu v poloze Kozí brada na východním okraji Kostelce na Hané. Předstihovým archeologickým výzkumem na ploše určené k zástavbě bylo prozkoumáno 6 objektů z různých období pravěku, mezi nimi i zásobní jáma kultury nálevkovitých pohárů. Získaný materiál (2 poháry, torzo džbánů s uchem vytvořeným spojením dvou vývalků, dvouuchá amfora a naběračka) datují objekt do starší fáze (IA) výše uvedené kultury.

Miroslav Šmíd, ÚAPP Brno

Resumé:

Kostelec na Hané (Bez. Prostějov), „Kozí brada“. Trichterbecher-Kultur. Siedlung. Rettungsgrabung.

LUDĚŘOV (okr. Olomouc)

„U žlábku“. KNP. Mohylové pohřebiště. Systematický výzkum.

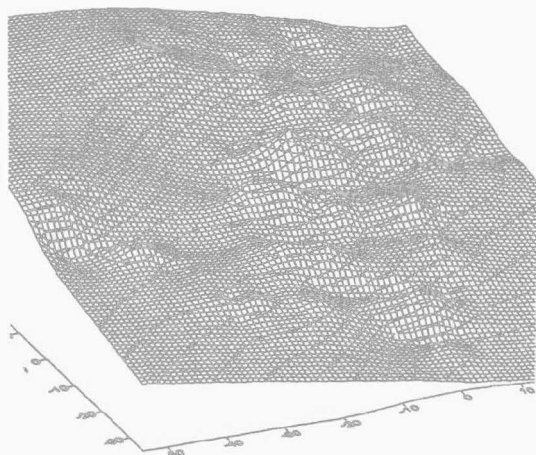
V rámci řešení účelového projektu MK ČR „Eneolitická mohylová pohřebiště střední Moravy“ jsem se snažil postihnout zákonitosti určující výběr vhodných poloh pro zakládání těchto pohřebišť. Vyhodnocením dislokace mohylových pohřebišť v návaznosti na geomorfologii krajiny se jako vhodné místo pro budování mohylníků jevílo i výrazné zalesněné návrší mezi Luděřovem a Náměští na Hané. Dne 3. dubna 2000, při rekognoskaci terénu severně od luděřovské „Viereckschanze“ bylo v poloze „U žlábku“ hledané pohřebiště objeveno. V létě pak byla jedna z mohyl za přispění studentů z USA prozkoumána. Mohylník (obr. 4) je umístěn na k východu exponovaném svahu, který je z jižní strany od okolního terénu oddělen výraznou brázdou s bezejmennou vodotečí. V terénu bylo rozpoznáno 24 oválných násypů. Jejich delší osa je orientována ve směru Z-V. V prozkoumané mohyle byla odkryta obvodová kamenná konstrukce a 4 hroby s žárovými pohřby umístěné v řadě na její delší ose. Obvodová kamenná konstrukce odpovídá 2. vývojové fázi eneolitických mohylových pohřebišť a stejně tak i keramika z prozkoumaných hrobů, ke které nachá-

zíme analogie v materiálu z vrstvy C2 jevišovické stratigrafie.

Miroslav Šmíd, ÚAPP Brno

Resumé:

Luděřov (Bez. Olomouc), „U žlábku“. Trichterbecher-Kultur. Hügelgräberfeld. Systematische Grabung.

Obr. 4. Luděřov „U žlábku“. Síťový plán nově objeveného eneolitického mohylníku. Plan des Hügelgräberfeldes.

MAŠOVICE (okr. Znojmo)

„Pšeničné“. JeK. Sídliště. Záchranný výzkum.

Při realizaci přípojky NN v trase Mašovice - Andělský mlýn byl proveden v její trase archeologický dohled a následný záchranný archeologický výzkum. Ten se soustředil na rýhou zachycený pravěký objekt a splachovou kulturní vrstvu v poloze „Pšeničné“. Oblast se nachází na rozhraní i v zóně Národního parku Podyjí a jsou zde známe velmi početné archeologické nálezy. Podloží je zde tvořeno mohutným souvrstvím spraší a půd, jižním směrem k Andělskému mlýnu pak horninami Dyjského masívu. Poloha „Pšeničné“ je velmi výhodná pro osídlení. Jedná se o návrší s nadmořskou výškou kolísající v rozmezí 360-380 m. Jeho východní část byla odtěžena lomem. V terénu je vymezeno ze severu Mašovickým potokem, z jihu pak jeho pravobřežním bezejmenným přítokem. Celá lokalita je exponována k jihovýchodu.

Pravěký objekt, který se dá interpretovat jako mělký hliník o zjištěné délce 4,9 m a hloubce 0,5 m, reprezentuje část sídliště z období mladého eneolitu - kultura jevišovická. Je datován menším souborem keramiky s charakterickou příměsí drcených kamínků v keramickém těstě a také souborem 6 ks štípané industrie. Pouze jeden zlomek čepele náleží rohovci typu Krumlovský les, zbylých 5 kusů (jádro, 2 čepele a 2 úštěpy) jsou vyrobeny z